Масса а мехкашкара пролетараш, вIашагIкхета!

СЕРДАЛО
свет

Советски Союза Коммунистически парте Нохч-ГIалгIай областен комитета а Нохч-ГIалгIай АССР-а оргкомитета а орган

Шинара 2 июль 1957 шу № 2(2117) Мах 20 кеп.

Цхьа ка боа ца беш ялат чудерзадарна, паччахьалкхен декхар кхоачашдарна тIабахийта беррига низ.

Шербе, лакхбе наха хьаькъал-кхетам луш бола агитацен болх!

Кастта Сийлахь-йоккха Октябрьски революци хинна 40 шу доалаш латт. Советски мехка фабрикашка а, заводашка а, совхозашка а, колхозашка а, МТС а, кхыча предприятешка а, организацешка а мелбола къахьегамхой, цу дезача цIайн сийна социалистически яхь а лаьца, боахама а культурна а ССКП XX съездо яь решенеш тIехкхочашъеш боахк.

Болхлоша а кхыча къахьегамхоша а, парте хьалхаленца, беш латтача цу дикача белха новкъостал де деза, шейолча парте а, комсомольски а, профсоюзни а, культурни а организацеша, из болх хьаькъалца - кхетамца дика вIашагI белла а сакъердаме а хургболаш. Цу гIулакха, дикагI хьаькъал а кхетам а болаш, дика дешарах а кхеташ болча активни наха юкъера дикагI бола агитатораш харжа беза агитационни болх лелабе. Агитаторашта юкъе совещанеш а еш, инструкцеш а телаш, дикагI барий болх дIабоаржа а беш, болх бе беза, ужаш шоаш бе безача белхах дика дIакхетабе.

Вай республикана хьалхашка латташ дукха доккхий декхараш да. Боахам тоабелга а, цIенош делга а, ялатаи чуэцалга а, къамашта юкъера барт-безам тоабелга а кхыдараш а. Цу декхарех нах дIакхетабеш а, ужаш кхоачашде нах оарцагI боахаш а, чIоагIа болх бе беза агитатораша.

Партес а правительствос а яьча решенешца Нохч-ГIалгIай республика юхаоттаяьй. ЧIоагIа шоашта дукха безача шоай даьй мехка цIабаьхка нохчий а гIалгIай а ба. Цар сихха, шелал тIакхачалехь, шоай кулгашца, Iаьдала новкъосталца, шоашта цIенош де деза. Цул совх Iалаьмате чехка чуэца дезаш хьийкъа латташ ялаташ а да кулг тоха а, доал де а дезаш хьажкIаш а я. ЦIенош делга а, ялат чуэцилга а, хьажкIашта Iунал делга а, укх кIирах цаI а даь вокх кIирах шоллагI дар дерг ма дий аз, аьнна, ца Iеш дерригаш а цхьатарра де дезаш гIулакхаш да уж. Цу гIулакхах нах дика дIакхетабе а ужаш кхоачаш де а новкъосгал де деза агитатораша.

Вай Нохч-ГIалгIай республика дукха тайп-тайпара къамаш дахаш я. Уж къамаш шо-шоай тайпара оамалаш а, юкъе лела гIулакхаш а, уйлаш а йолаш да. Цудухьа царна юкъера барт-безам цкъазахь телхе хул. Къамий шо-шоай тайпара оамалаш а, уйлаш а, юкъе лела гIулакпаш а хилара лоархIам а беш, Ленина къамий политика бокъонца йизза нийса чакхйоккхаш хилча, къамашта юкъера цабезамаш дIададаргда, ужаш барт тейна а безаме а дахаргда, цох берригача белха а кхы мелдолча гIулакха а доккха беркат а даргда. Из кхета а деш, Ленина къамий политика дика Iома а яь, цох нах а дIакхетабеш болхбе беза агитатораша.

Къамашта юкъера барт—безам бохабе, царна юкъе моастагIал долла гIерташ, доацар дувцаш, мот бетташ нах ба нохчаштеи, гIалгIаштеи юкъе а кIалбаьхача эрсаштеи, селаштеи, хIираштеи кхибараштеи юкъе а, цу советски Iаьдала а наьха а моастагIашца къахетам боацаш къовсам — тIом лелабе беза агитатораша.

Беррига республикан боахам а культура а тоае лакхъе а социалистически яхьаца бе беза болх, масса а волча саго цу социалистически яхьаца шийна тIалаьца декхараш бокъонца дизза чакхдахара тохкам а беш.

Агитационни болх цхьан тайпара боацаш масса а тайпара бе беза. Тахан хьалхашка латтача декхарашца, гIулакхашца, белхашца бувзам болаш бе беза агитационно - пропагандистски болх: докладаш, лекцеш ешаш, беседаш еш, керда газеташ, журналаш дешаш, пен - газеташ арадоахаш, кино хьувкхаш, радиога ладувгIийташ, художественни самодеятельность, ловзар — халхар кхыдола наха сакъердам хургболаш дола гIулакхаш вIашагI дохкаш.

Юрташка, совхозий, колхозий кхашка нах болх беш боахкача, шоай беррига а болх ара бахьа беза агитатораша. Цига, ара кхашка баьча белхах мара бокъонца беркат хургдац.

Цул совх хIанз укх сахьте юрташка чIоагIа болх бе беза агитатораша, цхьан сага дулх а шура а даьтта а Iалаш дара гIулакха шинкхаь шера США-на тIехьакхе деза аьнна парте яьча решенех нах дIакхетабеш а уж кхоачаш еш а.

Агитколлективаш вIашагI а ехка дика болх баьб Шалинскийи Ахчой-Мартановскийи партен организацеша. Шалински партен райкома нохчий агитатораш вIашагI а теха царца семинар яьй. Кхалнах гул а баь, уж хIанз республиканна хьалхашка латтача гIулакхех дIакхетабеш, дика болх баьб Урус-Мартановски парте райкома. Дукхача юртий клубашка, къамашта юкъера доттагIал — безам тоабеш вечераш увттаяьй. Из болх шербеш, тоабеш дIабахьа беза вай республике мелйолча района а юрта а клубашка.

Агитатораш, агитацен болх барал совх, колхозашка а совхозашка а кхыча боахаман предприятешка а шоаш, шоай кулгашца беча дикача белхаца социалистически яхь мишта чакхъяккха еза къахьегамхошта хьокхам беш хила беза.

Цхьаболча районий кулгалдархоша кхетадац, нах хьаькъалца ше долча декхарех, гIулакхех дика кхетабарца мара цхьаккха болх лерттIа дика чакхбоаккхалургбоацилга.

ССКП обкоме

Республикан колхозашкеи совхозашкеи ялат чуэцара белхий кхоачамбоацарех

ССКП обкома бюро хьежар республикан колхозашкеи совхозашкеи ялат чуэцара белхех долча доаккхача кхоачамбоацарий дешага. Бюрос белгалдир республикан колхозашка, МТС-ашка, совхозашка ялат чуэцара белхаш чIоагIа эсали лер тIа доацаши хилар.

Ялат чуэцара белхий керттера кхоачамбоацар да дуккхача МТС-аша, колхозаша, совхозаша Iалаьмате мела лафетни кIа хьоккхача машинашца ялат хьокхалга леладар. ХIаьта цхьайолча МТС-ий, совхозий, колхозий кулгалдархоша телхаду раздельни (хьалхах хьекха Iо а дилла) ялат ардара гIулакх.

Раздельни ялат ца арда гIерташ къаьстта гучабувл Урус-Мартановски МТС-а директор вола нов. Агапов, Калинина цIерах йолча колхоза председатель нов. Беглецов, кхыбола Урус - Мартановски районера колхозий председателаш а. Массанахь ялаташ кхаьча доллашехь, цу района дукхах йолча колхозашка хIанз а ялат чуэца доладаьдац. Калинина цIерах йолча колхозе деррига IантIехь дийна кIа хIанззехь а кхаьча долшехь а, хIаьта цхьадолчахь дизза кхаьча доллашехь а хIанзалца кIа хьакха доладаьдац. Йиъ лафетни кIа хьоккхача машинех шиъ болхбеш яц, вош шиъ эсал болхбеш я. Лафетни жаткай машинисташта йовзац шоай раздельни кIа хьакха деза участкаш.

Цу района Сталина цIерахча колхозе а да дукха кхаьча даладоахкаш кIин кхаш. Уж а лафетни кIа хьоккхача машинащца хьакха доладаьдац. Иштта хьал да цу района «Путь к коммунизму» яхача а кхыйолча а колхозашка.

ССКП обкома бюрос йоах цу тайпара Урус - Мартановски районе раздельни ялат чуэцар белхаш мела лел партен райкоми цун хьалхар секретарь нов. Василькови МТС-ан директорца нов. Агаповцаи колхозий кулгалдархощцеи (нов. Беглецовцеи кхыбарашцеи) товш, шин фазах ялат чуэцар дохадеш уш боллашехь, цар даьр могийташ хиларах.

Урус - Мартановски ССКП райкоми райкома секретарь нов. Василькови геттар кIезга пайда эцаш хилар «раздельни ялат чуэцара духьал барех» яхача 1957 шера 18-ча июне «Грозненский рабочий» газетатIа язъяь хиннача корреспонденцех, районе ялат чуэцар долча белхий доккахача кхоачамбоацарех маярра нийса критика еш хиннача. Партен райкома из корреспонденци формально нийса лаьрхIар, ялат чуэцара гIулакх тоадандар.

Раздельни ялат чуэцара гIулакха теркам бац Шаьлан (МТС-ан директор нов. Глетов), Ачхой-Мартановски (директор нов. Орешкин) районий МТС-ий, колхозий кулгалдархоша, иштта Горячеисточненски (директор нов. Иноземцев), Грозненски (директор нов. Инякин), Старо-юртовски (директор нов. Степнов) районий дуккхача совхозий кулгалдархоша а.

Надтеречни совхозеи (директор нов. Маринюк) Грозненски района дуккхача колхозашкеи транспорта болх во барах ялат чуэца агрегаташ (машинаш) дуккха сайце латт.

Дуккханахь хьаттараштIар болх во латт. Старо-юртовски совхозе хьаттарашка дукха цIенданза дола ялат Iайнад, из цIенделгеи докъаделгеи Iалаьмате мела латт. Дуккхача колхозашкеи совхозашкеи ялат дика чуэцар контроль во латт. Шаьлан района Ворошилова цIерахча колхозе комбайнаца IантIехь бийна мукх хьоккхаш кхай тIа канашка дисаьча фиҗгех цхьан гектаратIа 3,1 центнер хилар. Шелковски района «Сталин—Ир» яхача колхозе, Каргалински района Калинина цIерах йолча колхозе лафетни кIа хьоккхача машинаша геттар лохе гIолла хьекхар мукх. Из иштта хьакхарах, хьекха мукх во хьаьийбора подборшико. Цу белхо «Сталин—Ир» яхача колхозе 2,6 центнерга кхоачаш, Калинина цIерахча колхозе 3,1 центнерга кхоачаш мукх боабир цхьан гектаратIар лерхIача. Грозненски района 1-ча мая цIерахча колхозе 230 га мукх хьекхар, хьокхаш бола мукх Iолувжа улгаш а доацаш. Иштта хьекка мукх, беха хиларах, подборшикаша хьалъэцаш дукха ялат довра.

Грозненски, Шелковски, Шаьлан, Каргалински, кхыча районий а дукха йолча колхозашка во оттадаьд ялат чуэцара белхаши кхаш чахи кагехи цIенделгеи. Иштта во леладу доакъарийи IантIехь ялаташ дуви участкаш оахалга а.

Шаьлан а кхыча районашка а кхоачаш еш яц партен обкомеи Оргкомитетои ялат чу эца доладеннача хьалхарча денношкехь паччаххьалкхен заготовительни пункташка ялат дIакххахьар Iалашде аьнна енна указани.

ССКП обкома бюрос дIадийхар райкомий секретарашкара, райисполкомий председателашкара, юрта боахаман управленен начальник волча нов. Русингара, совхозий управленен начальник волча нов. Беленкогара ялат чуэцара белхий кхоачам боацараш дIадахарна хоадам боллаш лоархIамаш оттаделга. Ерригга лафетни кIа хьокха машиниши комбайнаши гоа ца еш белха юкъе яхийтар Iалашде декхарийла а бир уш бюрос.

ССКП обкома бюрос дIадийхар партен райкомашкара райисполкомашкара, юрта боахамани совхозийи управленешкара, МТС-ий а совхозий а директорашкара духьале йоацаш раздельни ялат чуэцара планаш хIара колхозе а совхозе а кхоачаш яр; чуэцаш ялат доадеш хилар дIадаккхарна мел эша лоархIамаш оттадар а.

Урус - Мартановски партен райкома секретарь волча нов. Васильковеи райисполкома председатель волча нов. Шаповаловеи ялат чуэцара белхашта кулгалдар геттар кхоачам боацаш во хилар белгалдир. Партен райкомага аьннад ший заседане дувца оттаде раздельни ялат чуэцар дохадеш болча МТС-а директор волча нов. Агапови колхозий председателийи дош.

Партен обкома бюрос чIоагIдир республикан колхозашкеи совхозашкеи паччахьалкхенна ялат дIадалар график а, партен райкомаш, райисполкомаш, юрта боахамани совхозийи управленеш, конъячни трест денбийсан график хIара совхозатIари колхозатIари ялат заготовительни пункташка дIакхахьар кхоачаш яр а, из кхоачашъярна мел эшар дар а.

Маькхи кхы йола даара продукташи йохкар геттар кхоачамбоацаш оттадаь хилар белгал а деш, партен обкома бюрос декхарийла йир республикански потребсоюз (нов. Стерленко), торговлен управлени (нов. Забелкина) маькхи кхыдола продовольственни промышленни товараши дохкара гIулакх ца гоа деш вIаштIехьа даккха, къаьстта керда ехкача совхозашка, цу гIулакха мел эша столовеш, буфеташ, магазинаш хьа а еллаш.

ССКП Обкома бюрос партен райкомашта тIадиллар ялат чуэцаш, ялат паччахьалкхенна дIалуш, кхыча белхаш тIеи болча колхозхойи совхозий болхлойи гIулакха наьха-политически белхаи культуран-вахарани данза дарг мел доацар де аьнна.

Болх дика бу

Орджоникидзевски машинотракторни станцен комбайнераша баьча кхайкама жоп даларца Надтеречни совхоза комбайнера новкъост Детистовс тIалоацам баьб хIара денна гурахь дийнача ялатий 30 гектар чуерзае. Комбайнеро ший тIалоацам кхоачаш бу. Ялат чу эца волавеннача хьалхарча дийнахь новкъост Детистовс чудерзадир 28 гектар ялат. ШоллагIча дийнахь цун агрегато болх бир Iуйранна ворхI сахьат даьлча денз хьа сайранна итт сахьат даллалца. ЛаьрхIача цо чуерзаяь хилар 32 гектар, хIаьта цу тIар 416 центр ялат а даьлар. Комбайн дика лелаю трактористаша Поповс а Бузуновс а.

* *

Совхоза Крупловски отделене дика болх беш ва комбайнер новкъост Диденко. Цо цхьан дийнахь ший агрегатаца чуберзабу 25 гектара тIара мукх.

Хьалха-Мартан тIарча ткъоалагIча партсъезда цIерах йолча колхоза председатела новкъоста Малыхина хоам бу колхоза аренашка ялат чудерзадара гIулакх дика дIаоттадаь хиларах. Колхоза правленес де мел дезар даьд ялат ший ханнахь токашка тIа кхахьара гIулакха. КIа хьоккхача машиний машинисташ а комбайнераш а дукха а дика а болх беш ба. Цар дика кхоачашду шоашта хьалхишка латта декхараш. Боаккхий кхемаш боахаш ба комбайнераш Неделько а, Храмченко а.

СОВЕТСКИ СОЮЗЕ ГIОЛЛА

* *

Фестивала сийна арахецаш йола автобусаш

Москверча Лихачева цIерах йолча завода коллективас дерригача дунен тIарча кагийча наьхеи дешархойи 6-ча фестивала сийна арахец «ЗИЛ-158» яха керда автобусаш.

Уж автобусаш дикагIъе гIерташ чIоагIа къахьийгад болхлоша.

Кораш шердеш, кузоваш йIаьхъеш, фо деттаргдолаш йола кхо люк елла, чахх са доагIача кизга тховнаш деш тояьй керда автобусаш.

Туристий типах ши бIаь автобус арахецаргъя автозаводахоша.

Сурта тIа: царех хьалха арайоаларех цхьаъ «ЗИЛ-158» яха автобуса цехе латташ я.

Е. Семенова фото.

Камвольни комбинат

Брянск. Укхаза латт хьалъеш комвольни (зипаш ду) комбинат. Биззача низаца болх дIаболабелча комбинате хIара шера арахецаргда ийс миллион метр зип. ХIанз предприяте болх беш я тха хьувзаш йола 240 автоматически станок. Болх болабе кийчъеш я кхы 160 ужжа мо йола станок. Машинаши станокаши метта дIаоттаяь яла йоал кийчо еча цехе а. Тха хьувзаш йолча фабрике а болх бе станокаш дIаоттаеш латт.

Сийлахь-йоккхача социалистически революцен 40-шу доалаш комбината коллективо декхар тIаийцад планал тIех 150 эзар метр зип арахеца.

Сурта тIа: тха хьувзача фабрике дIаоттаяь яьнна тха хьувза машинаш. Хьалхарча плана тIа машинаши станокаши матта увттаеча говзанчий бригадир — М. Д. Бычков.

Фото. И. Рабиновича.

Ленинград. Желябова цIерах йолча басар а деш кIада деча фабрика болхлоша Сийлахь—боккхача Октябран шовзткъа шу далара сийна социалистически яхь лаьцай.

КIада дераша дош деннад 7-ча ноябре кхаччалца 215 эзар метр кIада планал совх арахеца. 130 эзар метр кIада хIанзале а арахийцад цар. Доккхий толамаш даьхад кIада деча К. Михайловас. Цо май бетта боарамал совх 500 метр кIада даьд.

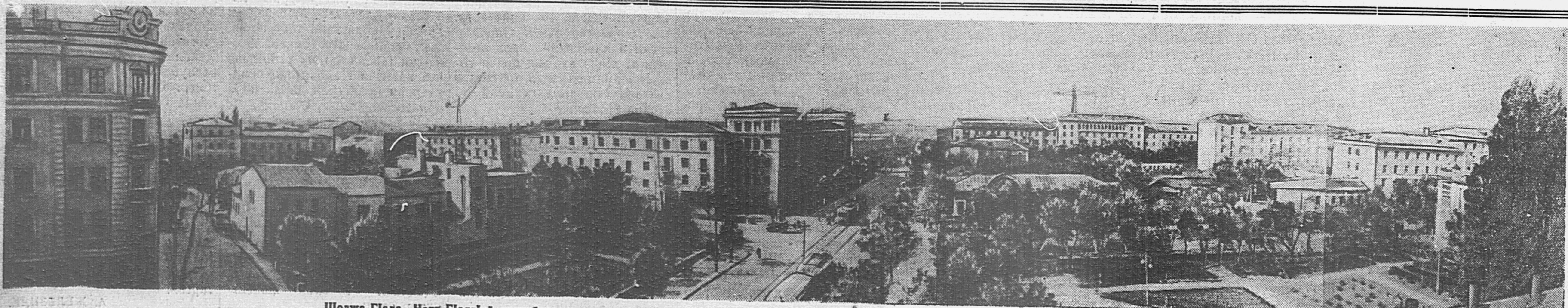
Сурта тIа: К. Михайлова балха тIа. П. Федотова сурат.

Лафетни кIахьокхача машинашка бизза болх байта

Ставрополь, 20 июне. (ТАСС).

Ставропола шерача аренашка ка бола ялат чуэцар шерлуш да. Дуккхача районашка IантIехь дувча кIин раздельни хьакхар доладаьд.

Иштта, Ленина цIерах йолча юртабоахаман артеле, Курски района, кIасарах хьекхай 600 совх гектар, хIара гектара тIара 100 пунт гарга ялат доал. Ново—Александровски района «Россия» яхача колхозе IантIехь дийнача кIин 120 пунт цхьан гектара тIара яргъйолаш я.

Шолжа-ГIала. Нохч-ГIалгIай республикан столица.

Фото В. Елизарова.

Агитатор Цаликова Раиса

Шера даьржа дада Шелковски районерча «Сталин-Ир» яхача колхоза кхаш. Наькъашка дийнахь а бус а сацац ялат кхухьаш лелаш йола автомашинаш. Хьаттарашкара хьахоз колхозхой дог-гIоза оазаш. Ялат кийчдеш латт.

Болх сиха барна вокхарна юкъе къаьстта белгал ювл цхьа хьетт. Машинашца оардаш латт ялат. Делкъийна салоIача хана ена хьакхаьчар ворхI шера дешара школен хьехархо йола агитатор Цаликова Раиса.

— Вай агитатор хьакхаьчар — аьнна йист хилар колхозхо Качаров ший кердача новкъостага нохчочунга Салигаевга, — фу дувцар те вайна цо тахан?

Качаровс аьннар хьахеза, ела а къежа, шийна бовзача гонахь гулбеннача колхозхошка Раисас аьлар: теркаме бIара хьежа тахан вай даьхен къамий доттагIалах лаьца дувца безам ба са, оаш сайгaрадийххача бесса.

Дика кечдаьдар Раисас ший къамаьл «Сталин-Ир» яхача колхозе бахача эрсий, нохчий, негIий, эрмалой, украинций, даргинций вахарах, къахьегамах, культурах шийна мел эшар Iомадаьдар цо цу къамаьла юкъе дахьа. Уж цу колхозе ба социалистически даьй мехка наха юкъе хила деззача тайпара доттагIал долаш; хьаьнал болх беш.

— Вай мехкара къахьегамхой къахьегама совгIаташ кийчдеш боахк, цун а ший бахьан да — аьнна — ший къамаьл доладир агитатора — 40 шу хьалха коммунистически партес кулгал а деш Россерча къахьегамхоша дIадаьккхар шоашта гоама хинна помешикийи капиталистийи доал, Iаьдал шоай бе а деллар. Шоай воккхах волча вешийца — эрсий къаманца цхьана шоаш кхо а ца беш лийтар чухьарча а арарча а контрреволюцех украинцаш, нохчий, гIалгIай, гIаьбартой, татараш, узбекаш, иштта кхы дола къамаш а. Вай мехкарча наха Iаьдал бедолларах тарра, октябро даьхача диках дарех цаI да вай дерригача къамий доттагIал вIашахдоллари чIоагIдари. Сийлахь йоккхача октябрьски революцес цIаккха хургдоацаш дIадаьккхар паччахьа Россе хинна къамий теIадари цхьатарра ца лерхIари.

ЛаьррхIа ладувгI колхозхоша агитатора дувцачунга.

— Партен центральни комитетои СССР министрий советои, шоана ховш долчча тайпара, — дIаха къамаьл дора агитатора, — ССКП XX-ча съезда соцамашца кулгал а леладеш дIаяьккхар дIаяхача хана нохчий, гIалгIай, боалкхарой, къоаршой, гIалмакхой къамашца лелае ца йоагIаш лелаяь хоарцо.

СССР лакхерча Совета VI-ча сессес чIоагIдир Нохч-ГIалгIайи ГIаьбартой — Боалкхаройи автономни республикаш, къоаршой-черсийи ГIалмакхойи Автономни областаш яхка аьнна оттадаь закон.

Уж соцамаш вай вахарчухь коммунистически партеси советски правительствоси цIена дIакхухьача ленински къамий политикан толамий сийрда белгалонаш я. Доккхийчеи зIамгичеи къамий доттагIал чIоагIдарна йола партен къамашта юкъера политика, хIара къамашца теркам болаш хилар, дерригача къамий масса оагIорахь экономикани культурани дегIаахар да сийлахь йоккхача Советски Союза къахьегамхой кIоарга тешам болийтар.

— Из бакъда, аьлар колхозхочо нохчочо Салигаевс. — Ши бутт гаргга ха я ас укх колхозе болх бу. Цхьабакъда, хIанззехь а укх колхоза къаьнарча колхозхошта нийсса хетт сона се. Вахараи къахьегамаи мел эша торонаш Iалашъяь я. Кхы а диках къахьегаргда ас партес адамех бу теркам бахьан.

— Иштта, Iа къахьегаш санна, болх бе беза берригача колхозхоша а, — аьнна Салигаевс аьннар могадир агитатора Раисас.

— Нохчийи ГIалгIайи автономи юхаоттае аьнна закон арадаьнна пхи бутт ба. КIезга болх баьбац цу хана денз республике. Казахстанереи Киргизереи дуккха нохчийи гIалгIайи цIа баьхкаб. Уж дIа-хьа хьожабаларнеи балха оттарнеи царна новкъостал ду.

Коммунистически партеси советски правительствоси шоай теркам барах, цIа баьхкача нохчаша а гIалгIаша а къахьегамаи юкъарален — политически балхаи дика дакъа лоац.

— Дика сий ду вай Нохч-ГIалгIай республике Грозненски района Молотова цIерах йолча колхоза председатела заместитель волча нохчочун нов. Бугаева, токарь волча гIалгIачун нов. Дзортова. Дукха ха йоаццаш МагIалбикан районерча Хрушева цIерах йолча колхозе цIабаьхкар ГагиевгIар Аьсети, Розаи, Мареми яха южарий. ХIанз цар цIераш района диках йолча доахандеттархошта юкъе я. Хьаккхашта, цIи яьлча мо, белхаш ду № 12 йолча гIишлоний тресте каменшикаш болча ХьаджиевгIар Шамсуди Хизири яхача вежараша, Батиевс, Джамулаевс, кхыбараша а.

— Хьаэцал вай колхоз, — аьнна белгалдаьккхар агитатора Цаликовас, — нохчаша Висит Дадаевс, Ваха Салгиреевс денгар-денга шоай нормаш тIех кхоачашъю. Новкъостий Тарсухановаи Мусаеваи дезалаш шоай юртара доахан кхоабача ферме дIабахар, цига бахарг а болхберг а болаш. Дулх, шура, даьтта даккхарна США-на тIехьакхерна вай адамаша лоаттабеча къовсама дика дакъа лоацаргда цар.

— Бакълув хьо, Раиса, — аьлар Качаровс.

—ХIанз тха колхозе 12 къаман нах ба. Тха доттагIал чIоагIлу. Вахача а белха тIа а вIаьший новкъостал ду оаха. Иштта ца хилча мегарг а дац.

Агитатора къамаьл ший ладувгIарашца дIа-хьа дувцарга даьлар. Колхозхоша дукха дийцар колхозаи Шелковски МТС-ани кулгалдархоша колхоза белха кIезга теркам беш хиларах раьза боацаш. ХIанззехь а хьаттар тIа 60 тонн ялат да. ХIаьта, МТС ялат цIенду машин хьаейта сухалбеш яц. Колхозхоша дийцар мукх чуэцача нийса доацарех а. Бехк кулгалдархой болаш раздельни чуэцаш дукха мукх бейнаб.

КIеззига эхь а хеташ, даьча къамаьлах агитатора баркал а аьнна, къонача колхозхочо Абураевас дийцар кIал баьхача колхозхоша цIабаьхка нохчий моаршал а хетташ тIаэцарах. Цар нохчашта шоай цIеноех чубаха цIенош тийлар, вежарий санна ба царца.

Агитатора къамаьлага ладийгIачул тIехьах колхозхой шоай балха дIаэйттар. Берриганеша шоаш кхо ца беш болх бу цар. Аьрда хьакхухьа ялат цIендеш кийчдараи озаш дастараи темпаш лакхъйора цар.

Октябрьски райкомера бараш хало е ловш бац

Октябрьски районерча 35 участке Казахстанера цIабаьхка массехк нохчийи гIалгIайи дезал хIанзарчоа, цIенош кийч далца аьнна, 8-ча школе сайцаб.

Денна тIехьа ди доагIаш цхьа бутт дIабаьнна шоллагIа бутт болабеннаб уж цIабаьхка. ХIанзолца хьа, уж чехках дIа ара а баьха, школе мукъа яккха сагота вола цхьа школен директор мара цар гIулакхага хьожаш саг вац. Цкъаь-цкъа е газет а дийшадац, е хьехаме къамаьл а даьдац царна. Райкомера цхьа саг а хиннавац цига, цудухьа чIоагIа ледкъаш а ба уж. Бакъ лув уж, цхьаккха сагагара гIо доацаш, шоашта могар оашош де аьнна битаб уж. Цар гIулакхa сагота волаш цхьаккха саг вац.

Тха газета корреспондент школе дIачувалале дуккхача наха го бир цунна, Iалаьмате дукха хIамаш хетташ а ледкъаш а бар уж.

— ХIана вагIац тхо долча цхьаккха саг?

— Тха къамий меттал газеташ арадаьннад ма йоахий, тхона бIарга мича дайнад уж?

— Тхо-м сел кIал диса а дац, оаха-м сар-сарахьа ловзар а ду пандар а лекх, — аьлар цхьан къонача кхалсага, дилла а цхьа ловзар кIорда ма дой. Тха безам ба кинога хьажа а, кхы дIаха болча сакъердамага а. Кино мукъах отто мегаргдац тхона, из хала мичад?

Мегаргда. Мегарг а да, отто деза кино а, хIаьта политико массови а воспитательни а болх вIалла мел ца болийташ, хIара дийнахь лелабе а беза. Нах дIаккхето беза цар эггира хьалхарча декхарех, баха а белха а нах дIанийсбарах. Цу школе баха бIаьннел совх нохчийи гIалгIайи общественни гIулакхашца дакъа лаьца бац. Из ховш да Октябрьски ССКП райкоме, хIаьта а цар деш хIама дац, шоашта хало ца еш паргIата Iеш ба уж.

А. ПАВЛОВИЧ.

Лоацца хоамаш

Селхан ханал хьалха шоай ах шеран белха норма кхоачашяьй ОГПУ цIерах йолча кирпични завода болхлоша а говзанчаша а. Октябра цIай тIаккхачара сийна шоашта хьалхашка оттадаьча декхарашта цу завода коллективо Шолжа-гIали тIа еш латтача кердача гIишлонашта хIанзале планал совх дIаяхыйтай итт эзараш кирпишкаш, кхо бIаь тонн совх алибастр, хIаьта ши бIаь тонн йиъсаьнарча гипсолитови Iоакъий а. Ер шу доладелча денз шоаш арахецача оатхалех дIабода мах 4 процент лохбаьй цар.

* *

Октябрски революцен шовздкъа шу дизарна яхье баьннача «Грознефтезаводий» объединенен Шолжа-гIали тIарча теплоэлектроцентрала энергетикаша белха толам баьккхаб. Цар ханал хьалха кхоачашъяьй ялх бетта электроэнерги яккхара план а, иштта пар арахецара ийс бетта йоагIа план а.

*

Гарггарча шерашка дулх а, даьтта а, шура а даккхара гIулакхa Американна тIехьа а кхувргда вай, хьалха а даргда аьнна парте баьча кхайкама жоп даларца Шолжа-гIали шурий совхоза коллективо укх шера шоай хьаьлий сов доах.

Хьалха болх баьча заводе

МАЛЬСАГОВА РАИСА БАЛХА ТIА

Мальсагова Сосаркъи Раисас 1939 шера Шолжа-гIали тIара Мехка-даьттан институт яьккхар. Цул тIехьагI инженер-технолог йолаш мехка-даьттах тайп-тайпара доаго а машений а даьтташ доахача Шолжа—ГIали тIарча заводе болх бе а яхар.

ДIахо цо даьча балхаша совъяьккхар Раиса белха говзал. Производственни отдела инженер йолаш а тохкам беча установкан начальник йолаш а «Грознефтезаводаш» яхача объединене белхаш даьд Раисас.

Местнийи топливани промышленностан производственни отдела лакхера инженер а йолаш проекташ увттаеш хиннай из Киргизе.

Ший идейни - политически уровен лакхъярна сайран дешаш йола марксизман-ленинизман Университет а яьккхай цо. Шийца къамаьл дича Раиса дийцар:

«Дукха ха йоацаш, хьалхагI айса болх баьча заводе балха эттай со... ХIанз сона хьашт дац лакхера гIулакх. Со укхаза хинначул тIехьагI техника хувцаеннай. Лакхерча оператора балха яхай со. Балха говзалаш лохерча балхашка дикагI Iомаергъйолга хов сона.

Дика а сиха а хьалдергда вай цIенош

Дудургов Махьмад бетонщик ва

«Грознефтезаводаш» яхача Объединенен бетонни заводе дика болх беш ба Белых Владимири, Вихлянцев Владимири, Качкин Александри, Бутыршин Бориси и. кх. б.

Биъ бутт хьалха бетоншикий бригада юкъе вахача Дудургов Бачи Махьмада дика болх барца хьалаьцай сий дола моттиг. Цо дика болх бар бахьан долаш болхлошта везаш ва из. Воккха вале а Махьмад цхьа болча кагийча нахал кадайх ва, ший балхах кхеташ а ва. Белых Владимиреи Дудургов Махьмадеи аьшка гом хьа а ийце, из форма чубул. Цул тIехьагI белаш бе а ехке бетон форма чуйотт. Владимира бетон дIа-юха нийсъеш бола мотор болаболийт. Из бетон дIа нийсъяларга а лаьгIъяларга а хьажжа Махьмада белаца IотIаювт, белаца нийс а ю. Ши—кхо минут йоал, тIаккха крано дIа а йихье тархе тIа Iоюл, йокъаенначул тIехьагI стройке дIайохийт. ХьалхагI Бачи Махьмад Гурьеверча заводашка болх беш хиннав. Цига болхлочун говзал Iоамаяьй цо. Подъемни кран а кхы йола механизмаш а каст-каста йохар бахьан долаш белха новкъарло хул, болх кулгашца бе безаш а хул. Механизмай болх лер тIа баккхар дезаш, цу гIулакха йоакхо еш а ва Махьмад. Махьмада виъ дезалхо ва, цуна лаьтта а ссуда а деннад, из цIенош де а волавеннав.

Заводе болх белга а шийна цIенош хьалделга а Дудурговс цхьан чакхдоакх.

И. ШАРИКОВ.

Хьалхале лелаерашкара опыт хьаэца

Оашош шоай кулгашца де цIенош!

Нохч - ГIалгIай Автономни Советски Социалистически Республика вIашагI йолларца ССКП обкома бюроси, НГI-АССР-а Оргкомитетои соцам баьб укх дIадодача шера 15.500 баха цIенош долда аьнна. ГIишлонаш хьалъелга дIадахьа деза республике хьал цIаухача нохчийи гIалгIайи новкъосталца, хIана аьлча, цу кердача цIеношка баха безараш уж ба.

Укх статья тIа дувц Грозненски районерча Старый юрт (Девлат-гире-юрт) яхача юрта еча кердача гIишлонех.

Нагахь санна, Тирка дукъа тIа а ваьнна Девлат-гире-юрта къулбехьарча йистага хьажача, бIарга гургъя йоккха гIишлоний майда. Хетаргахь 10 гектар гаргга йола майда ерригa хьалйиза я бийдача кирпишкахи, лардаш ехкача кхерехи, цIенош деча хьунахи, цхьа йолча моттигашка лардашта яьха сангараш гу, хIаьта вокхазахь дотташ латташ пенаш да, царна гаргга тхов тилла даьнна цIа а дагIа.

Ши бIаь гаргга Казахстанера цIабаьхкача нохчий дезалашта лаьттан доакъош дIаденнад, уж гIишлонаш хьалъе бола а беннаб. ГIишлонаш хьалъерех дукхагI бараш Старо-юртовски яхача совхоза доахан кхоабача фермаш тIеи аргIе болх беча бригадашкеи, трактораш тIеи, комбайнаш тIеи болх беш ба.

Вежарий Исмаилов Саласи Iаласи лоаллаха ийдаьд лаьттан доакъош, хIанзарчоа дийдача зIарех чуIе моттиг кийчъяьй цар, цул тIехьагI дика цIенош де а болабеннаб уж. Царех цхьа цIа йисте дала доал: пенаш хьалдетта а тхов тилла а баьннаб уж. Йисте даланза да цIенош чура хьахара белхаш. ШоллагIа долча цIеношта лард елла а, бийда кирпишки кхы йола гIишлоний материалаши хьа тIа ена а баьннаб уж.

ГIишлонаш еш ба аьнна шоаш производстве беш бола болх юкъах битац цар. Плотник волча Исмаилов Iаласи кхыболча совхоза болхлошеи ремонт яьй ялат чуэцача машенаштеи, фургонаштеи, хIаьта хIанз ший специальностах болх беш а ва из. Сала ва совхоза фургонаца болх беш. Из а иштта цIена болх беш ва ший производственни декхараш кхоачаш а деш. Мишта кхоачаш бу ИсмаIала-наькъан вежараша совхозе бу болхи, шоашта гIишлонаш хьалъелгеи? Цу хаттара цар жоп лу шоаш:

— Iуррехь а хьалгIовт тхо, совхозера болх болабалалехь хье а хьий кирпишкашта топпар кийчбу оаха, цунна ча тIа а тессе, совхозе балха долх тхо, хIаьта совхозера болх йисте баьлча кепаца кирпишкаш ю оаха. Бакъда, цу кIеззигача хана дукха хIама дулац, цудухьа дукхагI дола белхаш тхой гIишлонаш тIа оаха ду совхозерча белхах мукъа долча деношка. ГIишлонашта мел эшаш йола материалаш кийч а гIишлонаш хьал а оаха ю тхой кулгашца. ХIанз вIаший гIо делга чIоагIа лоархIам болаш да, хIана аьлча цхьабараштa хов плотникал де, шоллагIбараша дика пенаш хьал дотт, цу тайппара бригадан хьисапе вIашагIкхийте ду оаха белхаш.

Вошеи юшеи — Хусаев Махьмади Синаи — даи-нанеи, кхоаччара гаргара нахи боацаш ба, хIаьта а цар лаьрхIад фуннагI дале а шоашта цIенош делга. Хьусай-наькъан кагийча наха гонахь ба цхьа барттайна эрсийи, нохчийи, гIумкийи аварцийи кхы долча къамийи совхозе болх беш бола къахьегамхой дезал. Масаенеша Махьмадаи Синайнеи хьехар а, гIо а, белха новкъостал а ду. Царна новкъостал даьд бийда кирпишк е, новкъосташа деча гIонца цIенош хьалде бола беннаб уж. Цар ираз долаш долча бахара паргIатеи сийрдеи дикеи цIенош хургда царех.

ХIара денна хьалъувтташ латт цига керда доккхий цIеноши, хIанзарчоа чу Iе деш дола цIеноши. Кердача цIеношка дIачу хайшаб Старо-Юртовски совхоза болхало волча Саламов Висе дезал, уж цIенош ший кулгашца хьалдаьд цо.

Кастта ший кердача цIеношка дIачу ховргва тIехкъахьегаш вола аргIе болх беча бригадан бригадир Дагиев Эйса. Цо йоах:

— Коммунистически партеси Советски правительствоси дика гIо ду къахьегамхочун вахар дика хиларна. Цудухьа безам ба ший болча низаца къахьега. Тхой кулгашца тхоашта цIенош дарах оахош производстве беш бола болх юкъах битац оаха.

— ГIишлонаш ерашта доккха гIо ду Шолжа-ГIалийтIарча болхлоша. ГIишлонаш хьалъеча хий дуллалга дийцад цар. ХIара коа хий хургда, хIаьта хий хуле гIишлонаш сихагI хьалъяь а яргъя, юрт сомий бешамех баьццар а ерзаргъя. Шолжа-гIалихошо кIиранденошка автотранспортаца а гIо ду. Цхьан кIирандийнахь гIишлонаш хьалъеча цар хьа тIа ера бIаь эзараш бийда кирпишк.

ГIишлонаш хьалъерашта йоакхо ю совхоза дирекцес а: боарам боацаш ча тел, бийда кирпишк хьа тIа кхахьа трактор а еннай, ши тележка тIехьа а йолаш, етта кирпишки, хьуи эца гIо а ду. ГIишлонаш ераша шоаш бахачара гIишлони материалаш дIаухийт цIеношка, цар хьу кийчъю, дийца зIараш а, бекъий а, хьокхий а кийчду цар.

ЦIа баьхкача нохчий уйлах а хетта совхоза болхло волча Абдулазиев Мухьаде йоах: «ЦхьоагIонца гIулакх хьа а лаьца гурале тхо хургда тхой цIеношка. ЦIенош хьалде материалаши, хIаьта кхоачам болаш белха низзи тхога тхоашка ба». Абдулазиев ше цIенош а даь дIачухайнав, хIаьта общественни производстве дика къахьегаш а ва из.

ХIара къахьегамхочун дезалла шийна сихха цIенош де могаргда.

Городера а юртара а кхъахьегамхой! ВIашагIйохка гIишлоний бригадаш, шойла новкъосталаш а деш. Массе моттигашка шоаш дахачара гIишлоний материалаш дIа а ухийташ хьалде даха цIенош!

Дика дийшад

«Красный молот» цIи йолча завода клубе дIабихьар Шолжа-гIали тIара № 1 йола юкъера школа укх шера чакх яьккхача кегирхой сакъердам. Хьалха дIаихача шерашкачул дуккхах кегирхой дийша бовл укх шера — зрелоста аттестат ийцар къовздкъеи итт сагал совх. Толамашца классера классе а воалаш школа дика чакхъяьккхар «Красный молот» завода слесара Кузнецов Юре. Из хIанз кечо еш ва института заочни отделене деша вахарна. Зрелоста аттестаташ даьхар «Красный молот» завода сварщик волча Бучанов Анатоле а, Шолжа-гIали Iилман-таллама института оператор волча Решетов Валере а, «Красный молот» завода токарь йолча Григорьева Раисас а иштта кхичар а. Къонача производственникаша соцам баьб мехкарча лакхарча дешара заведенешка, шоай дешар белхах юкъах а цабовлаш дIадахьа. Школа яккхара сакъерда гулбеннача дешархошка, царна белха а, бахара а, дешара а кхемаш а ловш, къамаьл дир школан директора Кацмана, Молотовский райкома партен секретара Правленькос, РСФСР заслуженни артиста Розанцевс.

БАРТТАЙНАЧА ВЕЖАРИЙ РЕСПУБЛИКАШТА ЮКЪЕ

Гарга доагIаш латт ГIаьбартой мохк ший лоIамагI Россех хьакхийтта диъ бIаь шу далара белгала ди. ГIаьбартой мохк Россех хьакхетар къаман гIулакх тоадарна боккха лоархIам болаш да.

Советски барттайнача къамашта юкъе дахаш а къахьегаш а да гIаьбартой къам. Октябрьски революцеси Ленина сийлахьча къамий политикои, эрсий къамий вошалои хьадийллар гIаьбартой къам массайолча оагIонгахьара дегIадарна эшаш дола наькъаш. Шергара шу массаз доал лакхъялара белгалонаш гучаювлаш хьайоагIа гIаьбартой культура а экономика а (боахам).

Массадолча гIулакхашта тIехьабисаь а болаш паччахьа Iаьдало лоаттабаьча Iоткъама кIал ГIаьбартой мохк гIийламиска баьха ха цIаккха а юхайоагIаргйоацаш дIаяьннай. ХIанз республикан ший промышленность а дика тоабенна социалистически юрта боахам а ба. Нагахь санна Сийлахь—йоккха Октябрьски социалистически революци ялалехь республике вIалла а лоадам болаш промышленность хиннаеце, хIанз ГIаьбартой мехка эзараш хиллал промышленни предприятеш я. 1913-ча шера хецаш хинначул 448-за дукхагIа продукци арахец цу республикан промышленносто.

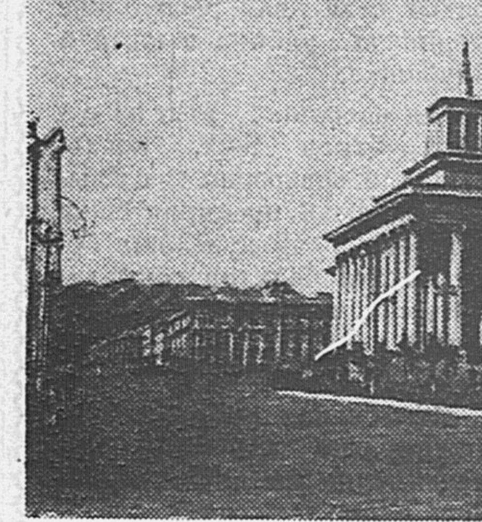
Сиха ухаш долча хиш тIа электростанцеш ехкай, къахьегам безаш долча халкъо городаш ехкай. Шерагара шерага тоалуш, хозлуш йоагIа ГIаьбартой—Балкхарой столица—Нальчик.

Боарам боаццаш дукха хIамаш дуденнад республикага къамий культура дегIайоалайира даькъе а. Хьалха бIаь сага юкъе ши саг воацар вацар мотт-каьхат ховш. ХIанз республике дукха я школаш а ВУЗ-аш а. Йиъ факультете ткъо кафедр а йолаш, Паччахьалкхен университет хьайийллай республике укх шера. Республике болх беш 450 библиотека, 246 юрташкара клубаш, 46 радиоузлаш, 16 кинотеатр да. Дерригача дунен тIарча а эрсий а классикай произведенеш а, хIанз язъдеш болча советски драматгургий пьесаш а хьахьувкхаш дола къамий театр да Нальчике.

Республикан столице бахаш бола нах сар-сарахь телевизионни передачашка хьеж.

Укх дезача 1957-ча шера книжкашта зарба тохаш йолча издательствос арахийцад ах миллион совх экземпляр тайп-тайпара книжкаш.

Советски Iаьдал эттача денз чIоагIа лакхденнад республике художественни самодеятельноста гIулакхаш.

ГIала Нальчик. Правительствон цIенош.

20-ча июне денз Москве дIахьокхаш я ГIаьбартой-Боалкхарой литературани искуссвани декада. Москверчеи Москвен областани театрашка, выставкашка дIахьокхаш я советски Iаьдал эттача хана денз хьа язъяьча гIаьбартойи боалкхаройи культуран диках йола произведенеш.

Цу декадо дIахьекхай гIаьбартой къонача драматурга М. Шахгапсоевс язъяь «Тамаши дезал» яха пьеса, «Дахана-го» яха З. Аксирова поэма, Гогола Н. В. «Ревизор» а.

Москверча театральни искусстван институте деша багIача гIаьбартой студен къонача артисташа оттайир Мольера «Жорж Дондени» Рогова В. «Даькъал сахьат хилдеи» яха пьесаш.

ГIаьбартой — Боалкхарой паччахьалкхен иллейи халхарийи ансамбла иллиалархоша иллеш а даьхар, халхархоша халхараш а дир Москвени Москвен областани театрашка. Декаде доккха дакъа лаьцар республикан художественни самодеятельносто. 400 саг дакъа лоацаш волча цу самодеятельносто ший диках йола говзалаш дIахьекхар.

ГIаьбартой-боалкхарой литературани искусствани диках йола произведенеш дIахьокхаш оттаьча декадо чIоагIа новкъостал дергда гIаьбартойи боалкхаройи культура дIахо дегIаярна. Из декада гIаьбартойи боалкхаройи вахарчухь къаьстта моттиг лоацаш дIаоттаргья.

А. ЖЕЛЕЗНЯК.

Дика деча балхашца тоаергья вай воай юрташ

* * *

Хьалхара денхар кхоачашдаьд!

ССКП-н XX-гӀча съездо белгалдаьккхад раздельни (хьалхагӀ хьекха Ӏо а дилла) ялат чуэцара гӀулакх. Цу соцамашка а Орджоникидзевски МТС-а коллектива боламага а хьажа Гумсерча колхозникаша керттера уйла тӀаяхийтай раздельни ялаташ чуэцара гӀулакхашта. Хьалхарча деношка колхозаша чуийпар 1300 совх гектар мукх кӀан.

Укх шера гучадаьннад колхозникашта раздельни ялат чуэцар пайданагӀ хилар.

Иштта ялат чуэцарца Ленина цӀерах йолча колхозо хӀара гектара тӀара духхьал комбайнаца кӀа чуэцаш йоаккхачул совх ши центнер ялата яьккхай.

Цу способаца ялаташ чуэцаш ба Сталина а Чкалова а цӀерах йолча колхозашка.

Раздельни ялат чуэцара деррига белхаш дӀахьош ба колхозникаш.

Ялат хьокхача машенашта тӀехьа ялат хьалохьадеш а, хьокхаш а, оардаш а, лелаш комбайнаш я. Цул тӀехьагӀ ялат пачхаьлкхен заготпункте дӀаухийт. Ялаташ чуэцара болх тоабарна, комбайнераша социалистически яхь лаьцай.

Дика болх барца белгальяьннай Килочкин Андрей доал деш вола комбайний агрегат.

Хьалхарча дийнахь, цо Сталина цӀерах йолча колхоза тӀа 130 гектар мукх хьекхар, ши эзар центнер гаргга ялат а аьрдар.

Балха тӀа доккхий толамаш даьхар комбайнераш болча Бикусоси Темченкоси, Алпаутовси. Ялат оардача моттигашка, массово - политически болх комбанераштен ялаташ дӀакхьачача шоферашта юкъе хилар бахьан, ялаташ чуэцарей ялатий заготовкаш ярен болх дика дӀаболабеннаб.

Бокъонца болча массово-политически белхо тоадаьд ялат чуэцара а из пачхаьлкхенна дӀаоттадара а гӀулакх.

Обком партен Нохч-ГӀалгӀай Организационни комитето, ялат чуэцаш ялатий заготовка еши доккхий толамаш дахарах, диках болх бечарна тела цӀе бейракх хьожаяьй района. Баь болх лакха лархӀаро колхозникийн механизаторийн белхадара безам сов баьккхаб, ялатий заготовка ярна йола пачхаьалкхен план ханал хьалхах кхоачаш яра. Района колхозаш ден а бус а пачхаьалкхенна ялат дӀалуш йоахк.

24-ча июне, Ленина цӀерах йолча колхозо, ялатий заготовкаш кхоачаш ярна, шера йола план дӀаенна ший тӀехьара квитанци хьайдар. Цул тӀехьах шера йола ялатий-задени кхоачашьяьй аьнна, кхь мел йолча колхозашка а рапорташ делар.

Хьалхара декхар кхоачаш хиннад! ялаташ хьакха баларца, районе кхашка белхаш деш бола нах уйла ен ба доаханна доакъар Ӏалаш дара а гуйран ялат дӀадера а.

Молдавени Российски Федерацени диках йолча колхозашка хьежжа, района дукхах йола юртабоахаман артелаш, деррига мохк санна, эттай, хӀара сага сина лаьрхӀача дулхан шурийнен даьттанен укх 2—3 шера Америкинна тӀехьа кхе. Массала, Чкалова цӀерахча-юртабоахаман артела къахьегамхоша лаьрхӀад, укх шерре а, хӀара 100 гектара лаьтта кховздъе ит-итта центнер дулх даккха. Цу артела колхозникаш эггара ялат чуэцара болх сийхбеннача ханна а доаханна доакъарий кечо еш бар. Доакъар Ӏалашдеш йола Усманова Ахьмада бригадас хӀалхара кхаь дийнахь ларма чу еллай мошача хьажкӀий 250 тонн.

Колхозникаш шоайла яхь лаьца ба хӀара Ӏатта сих иттта тонн силос кечъе.

Колхозий а совхозий а производствян массе а тайпара болх эйбарнен тоабарнен Гудермески районерча къахьегамхоша шоай деррига деналхьинар ура оттадьд укх шера, мел мекха ма хулла дукхах ялати дулхи шурен даьттен хилийтарна.

О. ЖИМАРИНСКИЙ.

Хьийкъа ялаташ кхачаш латт МагӀалбикен районерча Ленина цӀерах йолча колхоза кхашка. Массанахьа, дӀа-юха хьажача, гуш да фийгех дизаь охкаденна дада гурахь а бӀаьсти а духча кӀи канаш.

23-ча июне колхоза кхашка цхьадола ялаташ чуэца доладир. ШоллагӀча бригадан хьаттар тӀа тӀахкахьа йолаяьй кердача ялатий хьалхара нтташ тонаш. Ялат хьаэцарна а цӀендарна а дика кечам баьб хьаттар тӀа. Цига дийнахь а бийсан а ялат цӀендеш триер яха машин я.

ШоллагӀча бригаде дика белхаш деш ба йижарий Котиева Довхани Зоян. — Тха дикагӀ бола болхлой ба уж — йоах цареx хьаттарий заведуюшн волча Алироева Ахьяда.

СУРАТА ТӀА: (аьрдехьара эттехьа) хьаттарий заведуюшн вола Алироев Ахьяд Довханаи Зояни болх луш воал.

Фото. В. Зорина.

Манкиев Аюпа дика болх бу

«Ворошилова» цӀерах йолча совхоза Долакха-юртарча отделенен кхашка оасар деш бохкача болхлошта юкъе воалла юккъера ха йолаш вола теннача дегӀара саг. Из вар дукха ха йоацаш Казахстанера цӀавена. СийлахЬча даьй-мехка цхьа ца дӀакхалацархо Манкиев Аюп.

Цо леладаьча гӀулакхех дийца да Аюпа вахар. 1939 шу хьатӀаккхачалца дика болх барца белгалваьннав Долакха-юртарча колхоза колхозник вар Манкиев.

Цул тӀехьагӀ 1942 шу хьатӀаккхачалца Цӏеча Эскарча гӀулакхдеш хиннав из. Аюп сийлахь-боккхача даьймехка тӀем тӀа майра лийтачa тӀемахоех хилар пачхаьалкхено цунна тийннача совгӀатаца хьахьокх.

1942-ча шера немций фашисташта духьал майра тӀом барах а, Мурманск яхача города юххе бӀаь совх немце верах а «Майралла» яха мейдилхи «ЦӀе Седкъа» яха ордени еннай Аюпа.

Казахстане ше яьккхача хана, шоллагӀча группан инвалид ше воллашехь а, юкъара-пайдана белхаш леладаьд цо.

Дукха ха йоацаш Казахстанера цӀавена Манкиев, ше инвалид хиларга ца хьожаш, цӀаккхьачача шоллагӀча дийнахьа денз хьа, хьашкӀаьта оасар деча бригадаца дика болх бу.

Долакха-юртарча «Ворошилова» цӀерах йолча отделенен управляюши вола Даллиев Ахьмади отделенен болхлойи Аюп лоархӀаш а цун сий деш а ба.

ХЬ. ГАЛАЕВ.

Дика болх бу бригада

МагӀалбика гаьна йоацаш ядаш я Ленина цӀерах йолча колхоза ареннаш. Гаьннара хоалу укхаза нохчийн гӀалгӀайн кагийча нахьа бригадо гӀулакх деш йола хьажкӀий ареннаш.

Бригадана кулгал деш ва къона говзанча Мамиргов. Бригадаца 50 гаргга саг ба, цар ялат дувш леладу 1.400 гектар лаьтта. Цу лаьттах хьажкӀаш ювш да 219 га, гидуаргаш ювш — 303 га, кӀа дувш — 618 га. Вокх лаьтта кем а, борц а, мукх а був. Бригада кхаь звеноца екъалуш я, хьаьта хӀара звеноnна чу кагийча бӀа нохчий а, гӀалгӀай а, эрсий а, гӀалмакхой а. Цу бригадаца болх беш мел вола саг социалистически яхье лакхара кхемаш дахара декхар шийна хьалхашка оттадаь ба.

Бригадас шийна хьалхашка декхар оттадаьд хӀара гектара тӀара 25 центнерал кӀезигах йоацаш фуал яха хьажкӀаш гулъя а, 20 центнерал кӀезигах доацаш кӀа гулда а, 22 центнер мукх гулба а.

КхоалагӀча звенон звеньевая йола Имагулова Роза дика болх барна яхье яьнна я шоллагӀча звенон звеньевая йолча нохчий йоӀаца Балаева Лидайца.

Бригаде болх беш бола кагий нах шоайла барт болаш а, вӀаши новкъостал деш а ба. Бригадан белхага дика хьожаш а, царна новкъостал деш а ва колхоза агроном Тунаев Александр. Бригадаца болх беш барех дукхагӀ бараш 2 а 2,5 а белха боарам кхоачаш беш ба. Царна юкъе ба Алероева Зинаида, Карчаманова Будуч, Котмоева Зинаида, и. кх. б.

Бригада учетчика Есиевс дувц:

Хеталургдар, укх кагийча нахa хьажкӀаш лелаяра гӀулакх ховрг дац аьнна, бакъда ераш шоай болх дика бовзаш а, шоашта ца ховр Ӏомо гӀертараш а ба, хӀаьта шоайла чӀоагӀа барт болаш а ба.

Октябрьски Социалистически Революцен шовздкъа шу дита, цӀайга боккхача кхемашка кхачарна яхье баьнна ба бригадера кагийнах.

БОРИС ДИДИГОВ.

□ □

Комсий бешамашка

Ачхой-Мартан тӀарча Ворошилова цӀерах йолча колхозе барт бола дезал санна болх беш ба нохчий а, гӀалгӀай а, эрсий а, аварцаш а.

Колхозникаша барт а болаш беча белхо дика тӀехье еннай яхаш дувц колхоза парторганизацен секретара новкъоста Кобас. Комсий бешамашка хӀанзале шозза оасар даьд, шозза хий диллад, комсашта молхаш техай. Колхоза бешамашкара сомаш а комсаш а дика хьийкъа да.

Комсий бешамашка тӀабийрза дика болх беш ба Джавтханова Татьяна бригада а, колхозницаш Барахоева Зара а, Габитова Асмаӏ а, Сулиманова Нанаш а, Бугаева Хьава а, иштта кхыбараш а.

Дика белхаш ду кхалнах

Наьсарерча совхоза Яндарен отделене кхашкара белхаш дика деш ба Котикова Марем, Котикова Дебахан, Хашагульгова Дяка, Султыгова Тамара, иштта кхыбараш. Цар 200%, кхоачаш ду шоай белха боарамаш.

Пхьиле — къонгий юрта отделенен дика йола звеньевая я Котиева Зина. Цун звеноца болх беш болча Котиева Соняс, Гарчханова Насипхана, Плиева Мадината, иштта кхы бараша шишша бӀаь процент шоай белха боарамаш кхоачаш ду.

Буро—кӀалхарча отделене а кхашкара белхаш тӀех дика деш хилархаш, белгалбаьнна ба Местоева Дебахан, Сапралиева ХӀажар, Умарова ХӀажар, Дзортова Сахарат, иштта кхыбараш а. Цар массане хьажкӀашта оасар дара а кхы кхашкарча белхий а боарамаш 200—250% кхоачаш ду.

Социалистически яхь лацарца дог ура а этта, шоай белхаш иштта дӀачакхдоакхаш боахк уж. Цар болх лер тӀа лелийта, шоай ма хулла царна гӀо деш ба совхоза кулгалдархой.

Казахстанера ше цӀа ма кхачача балха яхар «Назрановский» цӀи йолча совхоза Пхьиле—кьонгий юртарча 3-ча отделенен хьалхалелаш болхло Котиева Оарци Зина.

Цо ший белха норма 300 а кхы сов а процент кхоачашъю. Ше балхах мукъа йолча хана шийна цӀеношдеча болх бу цо.

Дика болх бар бахьан' доаш совхоза отделенен коллективо чӀоагӀа сий ду цун.

СУРТА ТӀА: Котиева Оарци Зина. **И. ПЛИЕВА** фото.

Барт тайна бу болх

Вай Советски Союзера деррига адамаш санна ялатий аренашка цхьа барт а болаш дика къахьегаш ба Наьсарен районерча Пхьиле-кьонгий юртарча Ворошилова цӀерах йолча совхоза 3-ча отделенера къахьегамхой. Цхьа бутт ха мара яц из отделени вӀашагӀеелла, дале а цу отделененна керта латтача Плиев Ахьмада а, юрта совета председатель волча Котиев Къамболата а гӀулакх хьинарца а ниiса а дӀаоттадар бахьан доаш совхоза отделенен болх дика дӀабода.

Цу отделенерча Котиев Салман бригадин волча тракторни бригадас ший болх дика дӀабахьаpца культивация яь 1768 га ялаташта, хӀаьта раздельни ялат чуэца а болабеннеб Дзортов М. бригадир а волаш йолча Буро-кӀалхарча арен бригадас ший ханнахь оасар дарна дӀадаьккхар бригадас леладечча ялаташта. Из бригада ялат чуэца йолаеннай 23-ча июне, хӀаьта бригадан коллективо дика, барт болаш дӀа а хьо ший болх.

Тайп-тайпара отделенах йолаш ба Пхьиле-кьонгий юртарча отделенен боахам. Укхаза дӀахьош да хьалий леладар а, сомаш а, комсаш лелаяр а, оалхазараш кхабар а, чиллан Ӏаьний леладар а.

Отделенен коллектива юкъе дӀахьош ба культурни хьетама болх. ХӀара денна болхлошта дӀадешаш газет а, еш беседаш а я.

Кесттача хана ялат чудерзадаь даьккхара гӀулакха яхье баьнна ба отделенен къахьегамхой.

БОЖАБЕТТАРХО ГАГИЕВА АЬСЕТ

МагӀалбика районе, Хрущева цӀерах йолча гӀалгӀай колхозе, из вӀашагӀеллача дийнахь денз цу колхозе болх беш я Гагиева Аьсет. Доахан детташ пхе шера болх а баь, из гӀулакх шийна дика довзаш хиларца, божа беттача ферме балха яхар из.

ДӀатӀахьажача зӀамигача дегӀара а йолаш кхалсаг шийна бӀарга еча, ферма заведующи волча н. Чопанов тешаш вацар, цо болх дукха баь хиларгӀ. Аьсетага делар дукха а геттара кӀезига а шура телаш доа тайп-тайпара доахан.

Божабеттачо денгар—денга кха чӀоагӀах а чӀоагӀа ханаш, Ӏомадир шийна дения доахан. ЧӀоагӀа сагот дир цун «Жигар» цӀи йолча етт Ӏатто. ХьалхагӀ, из етт беттача хана из хьалаца, новкъостал доаьтарца хьежа саг вехар цо. Хьастарца кхоачаш бацар. Цкъа кхетар Аьсета, шура эшайора.

Цхьан дийнахь, колхоза шофера Беков Ӏумара барда беча, Аьсета, цунга хьежаш а Ӏийна, цунца къамаьл дир.

— Ӏумар, тӀехьавусаш хӀана кхухь Ӏа барда? — аьнна хаьттар Гагиевас.

— Шун ма-йий вай ферма яхаш ше бакъвора Бековс. ШоаллагӀча ферме тӀехьавусаргва.

— Хьо хьажал хьай, шинна а ферманна ший ханнахьа доакъар хилийта. Кхевергвий хьо? — Ха гӀертар Аьсет.

Шура лелоча цӀагӀа шофер чувийхар цо, дӀадийдар мел лакха декхараш шоашта хьаӀаийцад доахан деттараша. ХӀаране дош деннад 3500 килограмм шура яккха, хӀаьта Аьсета чӀоагӀо яьй 4000 килограмм цхьан Ӏаттагара шура яккха.

Цу хана денз цахаддаш барда тӀаккхуьйар ферме, цхьа — бакъда, хьажкӀий силос а тоьъадар, цунах сагӀ бехке вела а дагӀадар: колхоз хӀаьтта мара хьеха ялла яцар, деррига йийде дезаш дар.

Ший доахан дайза яьлча, Гагиевас кхетадир, дукха шура тела доахан кхоазанет чукхаьнахь доацаш дета дезалга, хӀаьта 10 килограммаш чукхаьнахь шура телараш, дийнахь шозза мара детта цадезалга.

Цо аьннар зоотехника къоабалдир.

Белхах мукъа йолча хана Аьсета шийна ховр ферман къонача болхлошта дӀахьех. Ший йиша Розан кхыбола доахандеттарашн цо Ӏомабир, хьалха дакхача шинарий шим мишта хье беза а ужаш мишта детта деза а.

Аьсета толамо тӀадбигар цун новкъостий: — дахача шера 1-ча октябре денз 1957 шера 1-ча июне кхачацалла хӀара Ӏаттагара цо яьккхар 1728-килограмм шура, цхьабакъда, цо цо а кхоачам бацар.

— Иззал мара яккха йиш яц шура? — йоахар цо ший новкъосташка. Тоъал доакъар делча, вай доахангара шозза дукхагӀ шура йоаккхаргья.

Дукха теркам бу Гагиевас юкъарлен белха. Из Ачалкхен сельсовета депутат я. Аьсет теркам ца беш яц, доаханна цхьан чий чу доакъар тӀаккухьа хьалъулла никъ а оттабаь, вехкаяраш цо оттабарах. Цо дехарагӀ Ачалкхен сельсовет хьехар Хрущева цӀерагӀча колхоза фермашкара хала белхаш комплексни механизмашца дахара дешага.

Шура йоахача доахангара боала пайда лакхбарна лоатточа къовсаме Гагиева Аьсета хьалха санна хьалхар моттиг лаьц ший колхозе.

* * *

Ачалкхе хьалъеш я

Казахстанереи Киргизереи дукха гӀалгӀай цӀабаьхкаб Ачалкхе. Шоай мехка цӀабаьхка гӀалгӀай безамца хьатӀаийбу, царна гӀо а ду.

Пачхаьалкхено ахчаца а гӀишлоний материалашца а новкъостал ду царна. Шоаш цӀабаьхкачул тӀехьагӀ, хьа ца йоаеш, Хрушева цӀерах йолча колхоза тӀа балха бахаб уж.

Ялаташ хьувкъийтарна чӀоагӀа йоаххо ю цар, цул совх мукъача хана шоашта цӀенош а ду.

Укх шера ши бӀаь цӀа хьалде лаьрхӀад цӀабаьхкача вайнаха.

ХӀанз бӀаь гаргга дезал ба цӀеноsh хьалде болабенна. Цар лардаш екх, пенаш хьалду, ковна гонахь карташ ю.

Хозе дика болх беш а ба, шоашта цӀеноsh хьалде а болабеннаб, цар бийда кирпишкаш яь, кхыйола гӀишлоний материал а гульяьй.

Ужжа мо цӀеноsh деш ба Аушев Беслан а, Евлоев Саварбик а, Гагиев Тухан а, Шадижев Мурад а, иштта кхыбараш а.

Бригадаш а еш, шоашта хьу кийчъю цӀабаьхкача наха. Ачалкхе гӀолла чакхъяргъйолаш электрическийн газовийн линеш я.

ЦӀеношка электролампаш йохкаргъя, пишкаш летае газ а хургъя, цул совх юрта радиои кхы йола культурнийн общественни учреждениеш а йохкаргъя.

Уж деррига белхаш кхоачашде цар низ кхоачаргба колхоза правлене а, сельсовета а, районерча органий а новкъосталца.

Цу белхашта эшаш я механизмаш а, транспорт а йолаш йола комплексни бригада. МагӀалбикерча предприятеша а новкъостал де деза цӀенош хьалдара гӀулакха.

Шеко йоацаш да Ачалкхерча колхозникаша юртарчен районерчен организацей новкъосталца колхоза ялаташ толамаца чуэцаргхилара а шоашта цӀенош хьалдергхилар а.

Е. ПРЕМЫСЛЕР.

НАЬСАРХОЙ БОЛХ ДИКА ЛЕЛ

Назрановски районе чу йоагӀаш йолча Наьсар—Керте яхача юртал малх бузехьа хьалъара ваьлча моллагӀчоа а гургъя сийнъенна улла аре. Укх да, дӀан-юхеи хьежача бӀарго хьа ма лоаца доккхий, сага гошка кхоачаш лакхъеннача хьажкӀий кхаш. Из я трактор-но - поливодчески участок Арчаков Тухана бригада.

ВорхӀагӀча бригадан коллектив чӀоагӀа барт тайна а шоай болх дика лелабеш а я.

ЯлхлагӀча бригаде тракторист болх беш бола Ахильгов Ахьмад а цох тарра Хвоставец Николай а чӀоагӀа проценташ доахаш болх деш ба. Белгал ба. Ахильгов Ахьмада юкъера дӀальрхӀача 153% я. Хвостовец Николая 150% я.

Дика белхаш деш ба огороднин бригада болхлой. Нарсийн помидорийн, хьалха кхачача кабуцийн кхаш оасар даь цӀендерна ухк. Гуйран кхача кабуцаш дӀа егӀа бовла а боахк.

Ӏаьли-юртахоша социалистически яхье бехарца дог ура этта, Ӏаьли-юртахой котт довла деза вай яхаш ба цу кхоалагӀча отделенен беррига болхлой.

Цул совх комсомольско-кагийча наьха бригада къастта хьалхе лелаеш а ерригача отделенена хьехам беш а ший болх дӀахьош я. ЦхьоалагӀа номер лелош йола комсомольско-кагийча наьха бригада къастта чӀоагӀа шоай процентaш лакхъеш а ялат дика цӀенъдеш а хиларца масса болча сага юкъе къасташ вин-пхиъ саг ва. Бачалова Дугархан, Яндиева Люба, Томов Соварбик, Евлоева Фатима, иштта кхы бараш а.

Комсомольски организаци Наьсар—керте шерлуш латт, кагий нах а мехкарий а сихбенна заявленеш телаш ба, шоаш комсомолаш дӀаэцар деза. Первично - комсомольки организацен секретара Кадзоев Ахьмада йоах, чӀоагӀа комсомолал шоаш дӀа эцар ловш дукха нах а ба, укх цхьан бетта хьайца итт саг а ба.

Цу отделене бухгалтерал болх беш вола Бекмурзиев Башир, балансови отчет оттаеш, хан-ханнахь болхошта алапи дӀалуш ва.

Завхозал болх беш вола Газгиреев Сарамсолта а болхлошта хан-ханнахь баъ кхача дӀалуш ва. Цу отделенен управляюшес Шадижев Салам — Хана а беррагача болхлоша а шоашта тӀа лаьцад, деррига оасар даь даккха 25-ча июне, 18-ча июне кӀа, мукх хьакха кийбала а, итт дийнахь хьакха из чуэца а.

Цул совх укх шера хӀара гектара тӀара 20 центнер фуъал яьккха хьашкӀа, 18 центнер кӀа, 14 центнер генигриш, 95 центнер коартолаш чуэца лерхӀаш а ба.

Долчча бесса аьлча, Наьсар—кертерча Ворошилова цӀерагӀа йолча совхоза кхоалагӀча отделенен управляюши а болхлой а барт тайна болх беш хиларца, нах царна раьза а ба, цар ялат чӀоагӀа тоаденна мохк теркадаш а латт.

М. ТУМГОЕВ.

Сихха ду цӀенош

Шалински районерча Междуреченски МТС-а механизаторий поселок кхувш а тоалуш а латт. Лоацача хана цига 54 стандартни керда цӀенош хьалдаь. Цу деш латтача цӀеной коашка хӀанззе а дӀаегӀай сомий гаьнаш, дегӀад зизаш. Улицашка дуккха а дӀаегӀа я хьун гаьнаш.

Дукха ха йоацаш цу поселке де доладаьд кхы керда 30 стандартни цӀа. Уж цӀенош деш да Казахстанера а, Киргизера а, шоай республике цӀа боагӀача нохчийн гӀалгӀайн механизаторашта. ЦӀа баьхка цу поселке бахаш болча нохчгӀалгӀай къахьегамхошта лаьттан доакъош а деннад, хӀаьта шоаш балхах мукъа болча хана ерригача коллектива а бахархой а новкъостала уж дешаш ба. Иштта, цӀеноsh деш ба автомеханик Вахаев Шукъарби а, электросварщик Ахматов Дауд а и. кх. б.

Шоашта цӀенош деш болча нохч-гӀалгӀай къахьегамхошта ший ханнахь пачхаьалкхено лиш дола ссуда вӀаштӀехьа даккхарца а, гӀирсаш тӀаозарна автомашинаш ялархьа а гӀо ду МТС-а дирекцес.

М. МАГОМАЕВ.

«Октября 12 шу» яхача колхоза хьаттарашка болх сихбеннаб. Пачхаьалкхенга ялат дохкара Наурски МТС-а зоне эггара хьалхара моттиг лаьцай колхозо.

СУРТА ТӀА: хьаттарашка болх беча хана шоай балха нормаш шозза дукхагӀ кхочашъеш болх къона колхозникаш Кириченко Катя, Гайдуков Василий, Самойлова Валентина.

Фото. Беловецке.

ДОАЗОЛ ДЕХЬАРА

Чанкайшисташа английски кеманна топаш йиттай

Пекин. Синьхуа агентства корреспондента Фуцзянь яхача провинцера кхайкадеча тайпара, 19 июне Уюй яхача островна къулбаседехьа гIолла дIадодача английски торгови кеманна топаш йиттай чанкайшисташа шоай йоккхийча Сяоцзиньмэнь, Додань, Эрдань яхача островаш тIара. Чанкайшисташа шоай йоккхийча топашца кеманна техаб 170 тIех пхо. Царна духьал Народно - освободительни эскаро цу сахьате йоккхий топаш йолаяьй чанкайшистий кIийле ягIача оагIорахь. Английски торгови кема, Народно-освободительни эскара йоккхийча топаша лора а деш, Сямыньски яхача порте дIачукхаьчар.

Америке хIамай маьхаш лакхденнад

Укх тIеххьарча шийтта бетта Америке хIамай (товарий) маьхаш лакхдаларах а алапе гIулакх дайдаларах а йола статья язъяьй Американерча «Юнайтед стейтс ньюс энд УОРЛД Рипорт» яхача журнало.

Журнало белгалдаьккхар тIеххьарча хана хIамай маьхаш динъ процент лакхдалар а алапеш ийдеча наьха бахар хала хилар а.

ГIаьленаши, мебели, машинаши еча промышленносташка болхлой алапи 2,6% — гара 4,8%. — га кхаччалца лохдаларах а яздаьд журнало. ДIахо йодача хана алапеи дезалий бюджетеи (хьатIадоагIача а дIадодача а ахчан лоархIам) гIулакхаш тоалургда ала тарлуш хIама а дац.

Инарал Сарафис вийнар американски Iаьдало лораву

Дукха ха йоаццаш вийнав Грецера цIи хеза вола общественни деятель, парламента депутат а Единни демократически Грецен аьрдехьарча партен вице председатель хинна вола инарал Сарафис. 31-ча май американски эпсара машин тIатеха хиннай инарала Сарафисан цун сесаган. Цул тIехьах цхьа сахьат доаллаше а веннав Сарафис.

Геттара йоккха демонстраци а яь дIавеллар Сарафис Афинерча, Пирейрча ииттта кхы йолча а Грецен городашкарча бахархоша. Сарафис валарца кхы а чIоагIагI эйдалар американцаш бехке хиннача территоре тIа царна суд йола яхаш даь къамалаш.

Наха саIехам бара духьа американски Iаьдало сихденна хоам баьб, Сарафис вийнар гречески суда духьал оттаргва, аьнна.

Ши кIира совх ха дIаяхачул тIехьагI телеграфаца хабар дера, инарал Сарафис вийнар США тIема эскара офицер Муcали... американски Iаьдалга дIавеннав, аьнна.

США тIема базаш яьча мехкашкарча къамашка хоаттам болаш гIулакхаш леладе лаьрхIа бац американски тIема хьалхале лелаераш.

Халкъан Китайца базар е безам ба

ДIадахача массехк шерашка дукхагI йола капиталистически паччахьалкхенаш, США-х цайолаш Китайски Халкъан Республикаца базара гIулакхаш ца леладеш яр. Бакъда из политика гаьна яла йиш йолаш яцар, хIана аьлча, цу политиках капиталистически паччахьалкхений экономикина чIоагIа зе кхетар.

Дукха ха йоаццаш Англес соцаш бир Китайца базара гIулакх юхадоладергдолаш. Дукхах йола европейски паччахьалкхенаш а цу соцамна раьза хилар.

Шведски экспорташа хIанзалехьа а заказ хьайийцад Китайга машинаши кхыйола промышленни хIамаши йохкаргйолаш.

Цул совх Данен, Францен, Малхбузерча Германен, Японен, Англен экспорташа хоам баьб Китайна промышленни продукцеи йоккхий поставкаш ергйолаш. США представительстван а бац цу гIулакхаш цхьа барт. Республикански партес а, Эйзенхауэра а хоам бир, Китайцара базара политика шоаш хувца хьожарг хиларах.

ХАННАХЬА КИЙЧЛЕ КЕРДАЧА ДЕШАРА ШЕРАГА

Наьсарен районерча школай гIулакхаш

Нохч-ГIалгIай АССР юхаоттарца, вай республика маттаоттае а, тое а паччахьалкхено хьахийцад кхоачам болаш ахча. Массадолча, вай республика дерIаярна долча гIулакхашта лаьрхIа бюджет да. Цхьабакъда, из бюджет ше даца дезача дIа а дохийташ, цох пайда эцаш яц цхьайола органаш. Массала, Наьсарен райОНО кхоачам болаш яц ший школашта ремонт е.

Наьсарерча юкъерча цхьан школанна ремонт еш латт, кхы мел яраш хIанз а ремонт е йолаяланза я. Цу цхьан школанна ремонт е лаьрхIа да 30.000 сом, цох ремонт ейта хьахийцад 4.000 сом. Ерригача районерча школашта ремонт йита лаьрхIар да 160 эзар сом. Цох ремонт ейта дIаденнар 20 эзар сом мара дац.

Школашта йоагаеча хIаманна лаьрхIар да 190 эзар сом. Цох хIанз а хьахийцадац цхьаккха шей.

Пхьиле—къонгий юртарча школанна ремонт яйта лаьрхIар 150 эзар сом да. Цхьабакъда, хIанз а кепиг кхьачадац банкерча школан текуши сучета тIа. Цу школан завхоз вола новкъост Котиев ладкъаш вар Наьсарен райОНО, ахча хьахецаш ца хилча фу дергда ас ремонт ярна, яхаш.

Дешара шу хьа тIа кхача ши бутт мара бисабац. Цу шин бетта де дезаш дукха да. Цудухьа, ше декхарийла йола органаш къаьстта уйла еш хила еза, дешара шу хьа тIа отташ школаш ремонт яь хилийтарнеи, масса болча гIалгIай дешархошта тоъал хьехархой кийчбарнеи школен болх лер тIа дIабахьарна кхы эша кхоачам шийтта ханнахь барнеи.

К. Ч.

Керда школа

СУРТА ТIА гуш яр Пхьиле-къонгий юртара школа я. Цу школе дешаргда шоай мехка цIабаьхкача Пхьеле-къонгий юртарча къахьегамхой бераша. И. ПЛИЕВА фото.

БИБЛИОГРАФИ

„Дега гIоз"

Укх деношка Киргизски паччахьалкхен издательство зарба тоха арахийцад гIалгIай писателий сборник «Дега гIоз». Октябрьски социалистически революци хилалехь вIалла шоай йоазув а доацаш хиннача эзамигача къаман писателаш, поэташ кхеро а, шоай наьна меттала цар язъяь произведенеш хиларо а къаьгга хьахьох Коммунистически партес ленински къамий политика ниса дIахьош хилар а дерригача къамий барт-йиш тоаярна а цар политически, боахаман, культуран гIулакхаш лакхдарна а доккхий толамаш цо доахаш хилар а.

Кертерча дакъа гIалгIай фольклорагI поэзионхой творчество гойташ а шоай наьна меттала яздеш хиннача дукхха а дукхагIа болча писателаша дакъа лоацаш а да из сборник. Сборника тIа да Мальсагов Дошлакъас дIаяздаь наьртех дола дувцараш, хьийбаех дола дувцараш, багахбувцам (халкъан иллеш, ашараш, белхамаш).

Сборника тIа зарба теха араяьннай Коммунистически партес еча йоакхонца гIалгIай меттала дола йоазув вIашагIдоларна чIоагIа къахьийга а, цудухьа гIалгIай къаманна дIаккха бицлургбоацаш а болча Мальсагов Зоврбикен Беков Темботен произведенеш, наьна меттала кепайоазув арадаьннача дийнахь дензэ шоай художественни произведенеш язъе болабеннача Озиев Ахьмадеи Салманеи, Мальсагова Фатиман стихотворенеш а.

Доккха дакъа дIалоац сборника тIа Муталиев Хьажбийкара, наха везаш а цIихезаь а волча иллиалархочо Хамхоев Ахьмада, Осмиев Хьамзата, Ведзижев Ахьмада, Яндиев Джамалдина, Зязиков Бахьаьуддина, Тумгоев Махьмада язъяьча стихотворенеша. Уж стихотворенеш я вай сийлахь йоккха Даьхе, вай дерригa тоамаш вIашагIдехка коммунистически парти хестаеш, вай ирзе вахар, къамашта юкъера вошал, къахьегама морзо ювцаш.

Хоза яздаь а чIоагIа сакердам боалаш дешалуш да сборника тIара писателаша Базоркин Идриса («Куни»), Осмиев Хьамзата («Оакхарий», «Хьехархо», «Золдусхан»), Зязиков Бахьауддина («Малмкат») яздаь дувцараш.

Цул совх, цу сборника тIа зарба теха арадаьннай пьесаш: Мальсагов Зоврбика «Пхьа» яхарг, Мальсагов Оарцхой «Салихьат» яхарг, Базоркин Идриса «Операци» яхарг.

Тахан, Советски Союзе даха къамаш шоай дерригa низ, шоай дерригa хьинар тIадахийтa сийлахь-йоккхача Октябрьски социалистически революцен шовзткъа шу дузача денга кийчлуш доахкача дийнахь, гIалгIай писателаша шоай къаман къахьегамхошта денлар дика совгIат да.

Укх деношка «Дега гIоз» зарба...

Паччахьалкхенашта юкъерча гIулакхий обзор

Атомни тIом хург боацаш никъ дIакъовла! Iалхамате чехка дIадаха атомнийн водороднийн герзашка хьежаш ду тохкамаш! Дерригача дунен тIарча адамий лоIам иштта ба йоахар Коломбе хиннача Дерригдунен Машара Совета сессен трибун тIера къамалаш даьраша. Коломбо яхача вIашт кхийттача 70 мехкара бахькача машар бахьан къувсарий викалаша, берриг шоай теркам тIа а бохийташ бахьан доацаш дувцацар атомни тохкамий земаш дIадахара доII. ХIанз дунен тIа эттача хьалх, герз кийчдеIа сихдаьча хана, иштта атомни герз а цахиннача тайпара лакхдаьча хана, хIаьта, атомни герз тохкаш дIахoдахьар миллионаш болча наха лазар тIатоссаш вахара кхерамен долча хана, тохкамаш де атомни герз кхувсар дIадаккханза дaргдоаца хIама да. Цу деша тIехь-тIехь барт къетаро лард йолларгъяр герз кIезигдара, паччахьалкхенашта юкхе вIаший шоайла тешара, царна юкъе къовсаме латта проблемаш машарца къоастаяра гIулакхашта. «ВIаший цатешаро, — белгал дора Коломбе хиннача Дерригдунен Машара Совета сессес, дохьаш техча санна къахьа мехкашта юкъера гIулакхаш, хIаьта, вай атомни заманчухь адамий кхьачар чIоагIа къий а даьд. Дерригача дунен тIарча наьха декхар да вIаший цатешар чехках юкъера дIадаккхари дерригача дунен тIара дала на ваш латта зулам соцадари».

Цу деша кертера лоархIамбар аьнна цIи тилла дола атомни герз дIадаккхар, хIанзарчоа соцадаь а атомни герз лелхийташ тохкамаш (экспериментални) дар цаладар. Цудухьа Коломбе хиннача сессес белгалдир: адамаша доккхал деш деза мел долчун ц!и йоахаш тхо кхайк дунен правительствашка ма хулла чехках атомни герз лелхийташ дутохкамаш дIадахар дехаш.

Советски правительство массаза а атомни герз дIадаккхара бола къовсам лоаттабеш, цу герза тохкамаш дара духьал латташ хинний. Цу хьахкехь йола советски предложенеш юкъе йихьаяр 30 апреле ВIашагIкхийттача Къамий комиссен подкомитете цхьадолча дакъера герз кIезгдара дола деташ дувца оттадаьча. Цхьабакъда, цу тайпара йола кхыяраш а санна, уж советски предложенеш тайп-тайпара цахьашаш а доахаш малхбузерча паччахьалкхенаша къобаал ян зар. Из бахьан долаш подкомитета болх кега а бенна бехар.

Из иштта дале а, вай мохк чIоагIа къахьегаш ба герз кIезгдарах дола денна латта деш дийндара. Вай мехка социйташ дац цхьайолча дакъе а вай ханарча правительства гIулакх барт кхийтта къоастадар. Из иштта хилар цкъ доацаш бакъду 14 июне ООН комиссен подкомитете советски викало В. А. Зорнина герз дIадаккхара хьакъехь дувца аьнна яь предложенеш. Цу предложенешка белгал дора 2—3 шера атомни герз а тохкамаш соцадар (Цул чухнахь йолча хана, йоахар В. А. Зорнина атомни герз хьадар сихделга соцаде мегаргдац. Цул совх, хьалхах дийцача малхбузерча паччахьалкхенашта дийзараштa тIехьа а этта, Советски правительствос аьлар СССР, США, Англен территореш тIан Боаккхача океана тIан атомни герзаш тохкам соцадарга хьежа контроль оттае—аьнна, из санна йола контроль праверчески пайда болаш хургьйоацашехь а, хIана аьлча вай ханарча измерительни приборашa белгало ю дунен тIа миччахьа хуле а, доккха дале а хIемга а дале а атомни герз хкессача.

Советски Союза керда машара инициатива дунен тIарча къамаша могаш тIаийцай. Советски предложенеш гIулакхаш тоадергда яхаш язду буржуазни а демократически паччахьалкхений газеташa. Нах тешаш а долча «Асахи» яхача японски газето советски предложени тIаэцаро герз юкъера дIадаккхара гIулакха а къувлара гIулакха а гIо дергдар яхаш дувц.

КIезига корабаьбац советски предложенеш духьал бараш а. Из тамаш яц, хIана аьлча, цу предложене цхьаща бахьанаш доахаш герз дIацадаккхийта гIертачар бера герз хьадакхар дув. «Атомни герза тохкам бар хIанзарчоа дIакъовларах йола советски предложене, — шийна халахетарца белгалдоь американски «Нью-Йорк геральд Трибюн» яха газета обозреватель волча Стюарт Олсопа,—Эйзенхауэра правительство халача хьалага кхоачайир... Шоай территоре герз дIадаккхараш дола соцамаш доаццаш гIулакхаш (нагахь уж дале) дIадувца американски правительство хинначa советски правительство кагдир атомни герз дIацадаккхийта увттадь бахьан».

Буржуазни газеташ дунен тIарча наха хетачунга хьежаш да. «Крисчен сайенс монитор» яхача американски газето язду Советски Союзо яь предложени дIаяккха безам хилча а, дIайоаккхалургьйолаш яц. Цо инициатива шийна беттт а ю, дерригача дунен хьашт долаш йола предложени яьй» «Нью-Йорк пост» яхача газета корреспондент волча Робертса атомни герз дIадаккхара гIулакхах шийна хетар язду: «атомни герз дIадаккха деза яхача дешашна ла цалувргIача паччахьаша кхеране гIулакхаш тIаэц.

Цу предложенешта (Советски предложенеш) духьал хала хьашт дац. Дика гуш да, цхьабола Американский английский паччахьалкхений политически гIулакхаш леладеча наха шоаш ца боалаш, атомни герз кIеззига лаьгIдарна шоаш раьза хилар дувцар. ЦIабахьашта да ховш да цу деятелаша дешара дола къамалаш, герз дIадаккхар дага а доацаш, дунен тIарча наха моттийта дувца даьсса хабараш долга.

Кхы мишта лархIа мегаргда малхбузехьарча йоккхагI йолча йиш паччахьалкхено, — цар наха ба ООН подкомитета комиссе тIема герз дIадаккха яхаш беча белхах дакъа лацаш, — хIаьта а тоханалца хьа къаьгга, нийса жоп цалар машара тIехь вай белхаш наха сий деш йолча мехкашта предложенеш? Цунна метта советски предложенеш моллагIа тайпара а цхьа «кхоачам боацараш» лаха гIерт уж, цхьа йоалла яхаш, шоаш юкъе хилар а дувцаш къамалаш а у цар советски предложенешта духьал и. кх. д.

Американски финансови а промышленни а монополей зарба еттача органаша США арахьарча политика законаш увттадечар лаьца ниьх бувц цар, эхь ца хеташ, язду, герз дIадаккха аьнна дань лондонски къамалаьша уж барта боалорг бац, из иштта хилча тIема еш йола кийчо соцо а тарлургдац, хIаьта капиталисташта царга деча тIема заказаш цар хьа ийлеча пайданна зе а хургдар. «Лондонски къамалех баьча хоамий кертаяздараш оаш дешача хана — эхь ца хеташ «Бизнес унк» яхача журнала кхайкаду, дага доагIий шоана: герз дIадаккхарна ца а оттаеш тIема кийчоярна контроль оттаяра хьакъехь къамалаш ду цар». Иштта кхайкам бу «Мэгэзин оф уоллстрит» яхача журнала а, американски авиационни компане адресах хьожабь. Шо,—язду журнала, — сагато ца еш хила шоашта хьатIабоагIача пайдан, хIана аьлча «герз дIадаккха яхаш дешдола къамалаш гаьна дала а мегаш да». США-ча авиационни промышленни магнаташта салоIам беш дIахо язду журнало: «Дага лоатто деза, моллагIча тайпара юкъерча Востока, Китайн е кхы йолча районе, атмосфера кхоxка енна латтача, тIом болалойя, герз юкъера дIадаккха яхаш мел дань къамалаш хIама а хулаш дусаргда».

Герз дIадаккхара гIулакх кхоачаш цахилча дика хеташ империалистически оккхарий дале а, дунен тIара къамаш кхи а лаш дац. Дерригача дунен тIарча Машара Совето баьча кхайкама жоп а луш, дерригача дунен тIара халкъаш машар долаш бахьар хиларна малхбузе хьашт дола нах бIартайнна империалисташа леладу бIехa гIулакхаш вIашагIкхеташ ба.

И. ЧИГИРЬ.

Капитон ЧАХКИЕВ

Сийле хийла...

Сийле хийла хьалхар—хьалха
Ер вай дешар даьккхарий,
Хьоа йIогора боахаш балха
Хийла бийса йоаьярий.

Хьаькъал шоай дIакхоачаш
гаьнна,
Боадон низца къийсарий,
Са ца кходеш вайна аьнна,
Уйлан алах баьгарий.

Тахан вайга кхаьча дакъа
Щенча цIеца даьккхарий,

Шоай лир доага маьлха Iаькъа
Вайга енна бахарий.

Воайла Зоврбик, Тембот яхаш
Вай массаза бийцарий
Цар никъ кхухьаш, вайца
бахаш,
Вай тхьамадал бисарий.

Даим доагалда, ца кIордош,
Цар лир, цар баьхарий.
Сийрда доахаш тIехьен
кортош,—
Цар никъ кхы тIа шербаьрий.

„Сердало" газета дешархошка

Коммунистически партен Центральни Комитето соцам барца юха арадувла доладеннад Нохч-ГIалгIай ССКП Обкома а, Нохч-гIалгIай АССР-а Оргкомитета а орган дола гIалгIай метталара газет. «Сердало»

Доккхий а сий долаш а да газета хьалха латташ дола декхараш. Вай мехка коммунизм хьалъярна къовсам лоаттабеча къахьегамхой гIонча а хинна, вай партес а правительствос а дIахьош бола сийлахь боккха болх нохч-ГIалгIай къахьегамхошка дIа а кхайкабеш, кхетамаа болх дIабахьарна да газета керттерчарех цхьа декхар. Къаьстта чIоагIа къовсам лоаттаберrба газето ССКП исторически XX-ча съездо баь соцамаш кхоачашбарна.

Производствашка, колхозашка, совхозашка, МТС-шка, хIаьта иштта учрежденешка, Iилман областе белхаш деча хьалхале лелаеш бараш а, цар а зеденнар а шерра къахьегамхошта юкъе пропагандирует дар, цул совх зуламечунца, вай юкъарча дахаре тарлуш доацачунца лира къовсам лоаттабар — из а газета декхарех да.

Партен соцамца а, цун лоIамца а юха оттаяь нохч-гIалгIай автономи. Из да вай коммунистически партес ший наькъаца, ший гIулакхашца даим а ленински къама политикан принципаш телхаяр аьттехь дутарг ца хилар, из да вай мехка дахача кагийча а доккхийча а къамий бокъонаш телхаяра коммунистически парти а, Советски правительства а къовсам лоаттош хург хилар.

Партес массаза а лакха лоаттаяьй хIанз лоатта а ю вай мехкарча къамий барта а дотгаIлен а байракх. Цудухьа чIоагIа маIан долаш да вай республике дахача масса а къамий цхьа барт хилар а. Цу тIа а дегIа газета редакце дIахьоргба къамашта юкъера доттагIал чIоагIдалар а. Цу тIа а дегIа газета редакце дIахьоргба къамашта юкъера доттагIал чIоагIдара болх а. Дукхха цIа а ихаб, хIанз юхаа а ба Казахстанерен Киргизерен нохчий а гIалгIай а. ЦIабаьхка нах цIенош де дезаш ба, балха а боахамашца а дIатарбала безаш ба.

Газета редакци теш вай республикерча къахьегамхоша газета зеденнача белхий кхеех, хьалхе лелаеш болчарех, дика белхаш деш йолча предприятех, колхозех, совхозех, МТС-х, хIаьта иштта вайна юкъера дIадаха дезача, тарлургдоацача зуламерча гIулакхех а, уж лелош болчарех а яз а деш, шийна новкъостал дерг хиларах. Цу гIулакхо тароу хулийтаргда газета болх ше боагIачча тайпара дIабахьа а тоабе а.

«СЕРДАЛО» ГАЗЕТА РЕДАКЦИ

ГIалгIай алфавит (алапаш)

ГIалгIай алфавит эрсий алфавитаца нийсдаь да, цудухьа гIалгIай меттала дола йоазув кепа теха арадаккха йиш я моллагIча эрсий типографен, эрсий йоазон машинкацен. Иштта вай алфавит хилар из Iомаде атта гI да.

Дукхах дола алапаш гIалгIай а эрсий а цхьатарра да. Цхьа дола алапаш эрсий доацаш, гIалгIай да.

ГIалгIай а эрсий а цхьатарра дола алапаш ераш да: а, б, в, г, д, е, ё, ж, з, и, й, к, л, м, н, о, п, р, с, т, у, ф, х, ц, ч, ш, щ (из алапоаз вай наьха дешашца ядац) ъ, ы, ь, э, ю, я.

ГIалгIай меттаца долаш а ераш да: хь, хI, кх, къ, гI, кI, пI, тI, цI, чI, къ, рхI.

Уж алапаш — оазаш укх дешашца йоагIа:

аь — аьшк — железо, аьхка — зверь, гаьнаш — ветви.

Хь — хьайра — мельница, Ахьмад — Ахмет, бухь — вершина, ахьар — помол.

XI — хIама — вещь, хIилла — хитрость,

Кх — кха — пашня, кхор — груша, аькха — зверь, кхокх — голубь.

I — Iам — озеро, Iа — зима, йоI — девушка, дуIа — буря, муIа — рог.

ГI — гIала — город, гIалгIа — ингуш, гIайба — подушка, лагIа — ступень.

КI — кIа — пшеница, кIомал — конопля, кIоаг — яма.

ПI — пIаьраска — пятница, пIелг — палец, эмаьнтIа — кабура.

ТI — тIоа — сливки, тIа — лапа, тIоарска — сафьян.

ЦI — цIа — дом, цIий — кровь, цIена — чистый,

ЧI — чIож — ущелье, чIуг — кольцо,

Къ — къамаьл — беседа, къора — глухой, къам — народ, дукъ — перевал, ярмо.

РхI — ворхI — семь, бархI — восемь, берхIа — подливка.

РЕДКОЛЛЕГИ.

РЕДАКЦЕН АДРЕС: Шолжа-гIала Сталина цIерагIа проспект, 15. Телефон № 2-33-50.

СФ01749.

11-ча августа 1918-ча шера цIерагIа типографи.

Заказ № 4863.